

Trnata gledičevka

Besedilo in foto: **dr. Robert Brus**, Biotehniška fakulteta, Oddelek za gozdarstvo in obnovljive gozdne vire

Med tujimi drevesnimi vrstami, ki jih pri nas sadimo predvsem kot okrasna drevesa v urbanem okolju, so nekatere lahko tudi dobrodošla in zanimiva dopolnitev čebelarje paše na domačih drevesnih in drugih medovitih vrstah. Med takšnimi vrstami tokrat predstavljamo trnato gledičevko (*Gleditsia triacanthos*), pri nas precej pogosto, a razmeroma malo znano drevesno vrsto.

Trnato gledičevko so k nam zanesli iz Severne Amerike, kjer je naravno razširjena v vzhodnem delu te celine. Raste od New Yorka do Južne Dakote, na jugu pa do Floride, Louisiane in Teksasa. V Evropo so jo prinesli okrog leta 1690 in dandanes jo kot okrasno drevo sadijo na številnih območjih stare celine, ponekod v Srednji in Južni Evropi pa raste tudi podivjano. Podatkov o tem, kdaj in s kakšnim namenom so jo prinesli v Slovenijo, ni, vendar je kot okrasna vrsta zelo pogosta po vsej državi. V zasebnih vrtovih je redkejša, velikokrat pa jo najdemo v parkih, drevoredih, na zelenicah in drugih zelenih mestnih površinah. Čeprav ima več dobrih lastnosti, smo pri nas z njenim sajenjem v zadnjih desetletjih morda celo nekoliko pretiravali. V Ljubljani je s trnato gledičevko na primer zasajena celotna osrednja tržnica, zelo veliko je je tudi na Hranilniški in Einspielerjevi ulici, na obrežjih Ljubljaničice in drugod.

To je razmeroma skromna vrsta, raste pa tako na dobrih rastiščih kot velikokrat tudi na sušnejših peščenih tleh. Potrebuje veliko svetlobe, zato jo sadimo na sončna in topla mesta. Po večini je prezimno trdna, le mlade rastline so precej občutljive za nizko temperaturo. Veje trnate gledičevke se rade lomijo, zato je ne sadimo na najbolj vetrovna mesta, in tudi snega ne prenaša najbolje. Onesnažen zrak prenese dobro, sol pa celo zelo dobro.

Zaščitni znak trnate gledičevke so velikanski, dolgi celo do 20 cm, močni in bodeči, pogosto v skupinah rastoči trni, ki so jih polne tako veje kot deblo drevesa. Drevo zraste do 40 m visoko in ima široko razraslo, a redko krošnjo. Vrsta je listopadna, listi pa so enkrat ali dvakrat sodopernato sestavljeni in dolgi do 30 cm. Enkrat sestavljene liste sestavlja 20–30 podolgovato eliptičnih lističev, dvakrat sestavljene liste pa 8–14 sestavljenih listov 1. reda. Listi jeseni lepo porumenijo. Trnata gledičevka cveti maja in junija hkrati z olistanjem in je žužkocvetna ter poligamna vrsta, to pa pomeni, da lahko na drevesu najdemo cvetove različnih spolov. Tako enospolni kot dvospolni cvetovi so drobni, zelenkasti, 5-števni, čašni in venčni listi so si zelo podobni, prašnikov je 6–10, plodnica pa 1. Cvetovi so združeni v 5–7 cm dolge obstranske grozde. Plodovi so do 40 cm dolgi, sploščeni, vzdolžno zaviti,

Sodopernato sestavljeni listi in grozdasta socvetja.

Posamezni cvetovi so lahko moški, ženski ali dvospolni.

bleščeči temno rjavi stroki, ki še pozimi ostanejo na drevesu.

Trnato gledičevko navadno sadimo kot okrasno drevo, predvsem zaradi lepih, zanimivih in jeseni rumenih listov, velikih plodov in izstopajočih trnov, zaradi katerih pa sajenje v bližini vrtcev, šol in sploh na javnih mestih ni najprimernejše. Znanih je več tipov, med njimi oblika *G. triacanthos* f. *inermis*, ki nima trnov, in še več sort z različnimi lastnostmi in največkrat brez trnov ter s sterilnimi cvetovi. Sadimo posamezna drevesa ali manjše skupine, lahko tudi drevorede. Vrsta je uporabna tudi za visoke strižene žive meje, saj so te zaradi nevarnih trnov dobesedno neprehodne. Les je težek, trd, prožen, težko cepljiv in precej trajen, uporaben za železniške pragove, ograje, v gradbeništvu, za izdelavo vagonov in pohištva. Ponekod v Vzhodni Evropi, na primer na Madžarskem in v Ukrajini, jo sadijo celo v nasadih. Plodovi so sladki, užitni in zdravilni, semena pa vsebujejo do 40 odstotkov gumija, ki ga uporabljajo kot nadomestek za arabski gumi.

Poleg vsega navedenega pa je trnata gledičevka tudi medovita rastlina. Na to že na prvi pogled namiguje njeno angleško ime »honey locust« (dobesedni prevod medeni rožič), čeprav se to poimenovanje v resnici ne nanaša na med, ampak le na sladke okus strokov, ki so jih uživali že Indijanci. Na trnati gledičevki čebele nabirajo predvsem nektar. V zvezi s tem dodajmo, da v literaturi ni podatkov o tem, ali

S trni poraščeno deblo

Mesnati in užitni stroki, ki pa jih pri nas skoraj nihče ne uživa.

nektar enako intenzivno in v enakih količinah izločajo tudi sterilni cvetovi. Mnenja o količinah nektarja in pomenu gledičevke za čebelarstvo se nekoliko razlikujejo, seveda pa so odvisna od območja – nekateri avtorji ji pripisujejo večji, drugi manjši pomen. Pri nas je literatura v zvezi z medovitostjo skoraj ne omenja. Šimič (1980) navaja, da medu zelo dobro in da jo čebele veliko obiskujejo, Crane in sod (1984) pa omenjajo, da izločanje nektarja traja pre malo časa za doseganje večjih donosov. Za zelo pomembno medovito rastlino velja gledičevka v Pakistanu in v državah nekdanje Sovjetske zveze, nekaj manj pa tudi v ZDA. Izmerjeno izločanje nektarja je 0,154 mg/cvet/dan, pri čemer so izmerili tudi srednje visoko koncentracijo sladkorja (45,5 %). Potencialni donos je prav tako ocenjen kot srednji in je 250 kg/ha/leto. Seveda čebele na trnati gledičevki nabirajo tudi cvetni prah, čeprav podatkov o tem ni veliko. Kot vir cvetnega prahu, sicer razmeroma malo pomemben, jo na primer omenjajo v Južnoafriški republiki in Pakistanu.

V Sloveniji trnata gledičevka niti po donosih niti po razširjenosti ne sodi med najpomembnejše medovite rastline, saj jo prekašajo tudi nekatere tuje vrste. Kljub temu je lahko včasih, še zlasti če v določenem obdobju ni na razpolago drugih cvetočih

Poganjek z močnimi trni

vrst, lokalno dobrodošla dopolnitev čebelje paše. Dovolj velikih čistih sestojev gledičevke pravzaprav ne poznajo nikjer, zato tudi lastnosti čistega medu gledičevke niso znane.

Sadike različnih sort gledičevke imajo v svoji ponudbi nekatere bolj založene okrasne drevesnice v Sloveniji, kdor pa želi, si gledičevko razmeroma lahko vzgoji tudi sam, in to s spomladansko setvijo semena na prosto. Za okrasne sorte primernejše, a zahtevnejše je razmnoževanje z brstnimi cepiči ali potaknjenci. Vendar je v zvezi s sajenjem te rastline

treba opozoriti, da je trnata gledičevka izjemno prilagodljiva in ponekod agresivna, celo invazivna drevesna vrsta. O tem priča njeno podivjano pojavljanje v nekaterih delih Južne Evrope ali v Argentini, iz Avstralije pa celo poročajo, da lahko popolnoma izrine vso avtohtono vegetacijo. Tega si v Sloveniji, kjer imamo dobro ohranjene gozdove domačega, tudi medovitega drevja, seveda ne želimo. Zato menim, da vnašanje trnate gledičevke v gozdno okolje ali sploh v naravno okolje, po katerem bi se lahko invazivno razširjala, ne pride v poštev. Če že, jo je z ustreznim ščepcem previdnosti in pozornosti kvečjemu primerno saditi v urbanem okolju, na podeželju pa morda na krajih, s katerih je razširjanje v naravno gozdno okolje manj verjetno.

Viri:

Biodiversity program, Capertee Valley (<http://www.hn.cma.nsw.gov.au/multiversions/3835/FileName/Biodiversity.pdf>).

Brus, R. (2004): Drevesne vrste na Slovenskem. Ljubljana: Mladinska knjiga, str. 399.

Ghersa, C. M., de la Fuente, E., Suarez, S., Leon, R. J. C. (2002): Woody species invasion in the Rolling Pampa grasslands, Argentina. Agriculture, Ecosystems & Environment, let. 88, št. 3, str. 271–278.

Petauer, T. (1993): Leksikon rastlinskih bogastev. Tehniška založba Slovenije, str. 685.

Šimić, F. (1980): Naše medonosno bilje. Ljubljana: ČGP Delo, str. 217.

Šivic, F. (1992): Pomen gozda za čebelarstvo. Bogastvo iz gozda. BF, Oddelek za gozdarstvo, str. 52–57.

**UGODNA CENA AŽ-SATNIC IZ VOSKA,
ANALIZIRANEGA NA VSEBNOST
PARAFINA IN PESTICIDOV**

UGODNO!

ANALIZO JE OPRAVIL ČEBELARSKI INŠTITUT V HOHENHAIMU.
Certifikat priložimo. Teža 80 g, globoke celice, ugodne cene za društva:
satnice I. vrste po 0,66 EUR (158,10 SIT)/kos za večje količine.
satnice II. vrste po 0,58 EUR (138,99 SIT)/kos za večje količine.

Dostava najmanj 100 satnic ali več na dom je brezplačna. V ceno je všteti DDV.

Naročite po

tel.: 01 898 52 90, faks: 01 898 43 47, e-pošta: PRODAJA@AGROLIT.SI.

Lahko jih kupite tudi v naših prodajalnah:

- VRTIČEK, Zadobrovska cesta 29, Lj.-Polje;
- Kmetijska preskrba, Juričeva 14, Šmartno pod Šmarno goro;
- Kmetijska preskrba Trbovlje, Trg Franca Fakina 30;
- Kmetijska preskrba Izola, Kajuhova ulica
- ali na naslovu: Agrolit, Graška cesta 25a, 1270 Litija.